

КАЛЯНДАРНА-ТЭМАТЫЧНАЕ ПЛАНАВАННЕ

БЕЛАРУСКАЯ МОВА

5 клас

(105 гадзін на год, 3 гадзіны на тыдзень; з іх 10 гадзін – на пісьмовыя работы)

Беларуская мова : вучэб. дапам. для 5-га кл. устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання. У 2 ч. Ч. 1 / В.П. Красней [і інш.]. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2014. – 160 с.

Беларуская мова : вучэб. дапам. для 5-га кл. устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання. У 2 ч. Ч. 2 / В.П. Красней [і інш.]. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2014. – 160 с.

(Урокі 1–4, 6–61 – Ч. 1; урокі 5, 62–103 – Ч. 2)

Нумар урока і дата права- дзення	Тэма ўрока	Коль- касць гадзін	Мэты і задачы ўрока	Характарыстыка асноўных відаў і спосабаў дзейнасці	Дамашняе заданне
І чвэрць (26 урокаў)					
Мова – найважнейшы сродак зносін (1 гадзіна)					
1	Чалавек і мова. Камунікатыўная функцыя мовы	1	Дапамагчы вучням асэнсаваць ролю мовы ў жыцці чалавека і грамадства; пазнаёміць з камунікатыўнай функцыяй мовы, з мэтай і адрасатам маўлення. Паглыбіць паняцце пра тэму і асноўную думку тэксту, удасканалваць уменне перадаваць змест тэксту згодна з	Слова настаўніка; дэкламацыя вядомых вершаў пра мову; чытанне і слуханне тэкстаў вучэбнага дапаможніка, вусныя і пісьмовыя адказы на пытанні да іх; вызначэнне тэмы і асноўнай думкі тэкстаў, мэты і адрасата маўлення. Падрыхтоўка паведамлення на тэму "Роля мовы	§ 1, практ. 4

			<p>планам. Вучыць устанаўліваць эмацыянальны і моўны кантакт з суразмоўцамі; пазнаёміць са структурай і зместам вучэбнага дапаможніка. Выпрацоўваць уменне арыентавацца ў вучэбнай кнізе, выхоўваць беражлівыя адносіны да яе</p>	<p>ў жыцці чалавека”. Праца з вучэбным дапаможнікам (знаёмства з аўтарамі кнігі, з афармленнем і зместам форзацаў, умоўнымі абазначэннямі, тлумачальным і перакладным слоўнікамі, з раздзеламі "Зместу" кнігі); афармленне сшыткаў</p>	
Маўленне (4 гадзіны)					
2	<p>Вусная і пісьмовая формы маўлення. Віды маўленчай дзейнасці: аўдзіраванне, чытанне, гаварэнне, пісьмо. Умовы, неабходныя для ўспрымання і стварэння выказвання</p>	1	<p>Пазнаёміць вучняў з вуснай і пісьмовай формамі маўлення; садзейнічаць знаёмству вучняў з відамі маўленчай дзейнасці, іх задачамі і ўмовамі выкарыстання; навучыць адрозніваць іх у маўленчай практыцы; удасканаліваць уменне чытаць тэксты, перадаваць змест вершаванага твора празаічнай мовай, асэнсавана карыстацца інтанацыяй, адрозніваць моўныя сродкі (слова, інтанацыя, націск), правільна і дарэчна карыстацца нормамі маўленняга этыкету пры размове па тэлефоне і ў грамадскіх месцах; пераказваць вучэбны тэкст: асэнсоўваць</p>	<p>Слова настаўніка; суразмоўніцтва з вучнямі па тэме ўрока; вызначэнне формы маўлення і відаў маўленчай дзейнасці, уласцівых пэўным тэкстам, чытанне тэкстаў (у тым ліку па асобах); чытанне вучэбнага тэксту, фармулёўка пытанняў да тэксту і адказы на іх; выяўленне сэнсу і прызначэння пэўных выказаў; складанне і ўдзел у дыялогах на прапанаваную тэму, самаацэнка і ацэнка вучнямі выказванняў; вусны пераказ вершаванага тэксту празаічнай мовай. Праца над прадаўжэннем лінгвістычнай казкі</p>	§ 2, практ. 11

			змест праз вызначэнне тэмы, апорныя словы і словазлучэнні		
3 4	Стылі маўлення: мэта і сфера выкарыстання	2	Дапамагчы вучням пазнаёміцца з ужываннем у маўленні тэкстаў розных стыляў, замацаваць у свядомасці вучняў сувязь кожнага стылю маўлення з тыповай маўленчай сітуацыяй; даць паняцце маўленчай сітуацыі. Выпрацоўваць уменне вызначаць стыль тэматычна аднародных і выразных у стылёвых адносінах тэкстаў, самастойна падбіраць невялікія тэксты таго ці іншага стылю, адзначаць узаемасувязь паміж стылем тэксту і сферай, якую ён абслугоўвае; складаць невялікія тэксты пэўнага стылю	Паведамленне настаўніка або чытанне адпаведнага тэксту вучэбнага дапаможніка; назіранне за тэматычна аднароднымі тэкстамі, вызначэнне іх тэмы, сферы выкарыстання, мэты напісання; праца з табліцай "Сітуацыя маўлення" і "Стылі маўлення"; выразнае чытанне тэкстаў, вызначэнне іх стылю і сітуацыі маўлення; характэрных прымет; аналіз сітуацыі ўжывання зваротаў ветлівасці; складанне і запіс тэксту на прапанаваную тэму, чытанне і самаацэнка работ	§ 11, практ. 94, 98
5	Мастацкі, навуковы і гутарковы стылі маўлення: мэта, сфера выкарыстання, моўныя асаблівасці	1	Пазнаёміць з тыповымі маўленчымі сітуацыямі ўжывання мастацкага, навуковага і гутарковага стыляў маўлення, іх моўнымі асаблівасцямі. Фарміраваць уяўленне пра сферу і мэту выкарыстання, асноўныя прыметы мовы	Чытанне і пераказ тэкстаў, у тым ліку па асобах без слоў аўтара; адказы на пытанні вучэбнага дапаможніка (аналіз сферы ўжывання і мэты стварэння тэкстаў, іх моўных асаблівасцей); складанне і запіс тэкстаў мастацкага, навуковага (вучэбнага) стыляў, дыялогу на	§ 11, практ. 77 (Ч. 2)

		<p>мастацкага, навуковага і гутарковага стыляў. Выпрацоўваць уменні параўноўваць і адрозніваць тэксты навуковага і мастацкага стыляў, вызначаць моўныя прыметы навуковага стылю (дакладнасць і сцісласць выказвання, наяўнасць запазычаных слоў, прафесійных слоў і навуковых тэрмінаў, адсутнасць слоў з пераносным значэннем і слоў, якія перадаюць адносіны аўтара), складаць тэксты ў навуковым стылі на даступную тэму, карыстацца навуковым стылем ва ўласных вусных і пісьмовых выказваннях на ўроках па розных прадметах. Фарміраваць уменні вызначаць, аналізаваць тэксты мастацкага, навуковага і гутарковага стыляў маўлення, складаць і запісваць дыялогі на розныя тэмы; называць фанетычныя і лексічныя асаблівасці мясцовай гаворкі</p>	<p>побытавыя тэмы; выяўленне слоў, характэрных для пэўнага стылю; вызначэнне асаблівасцей вымаўлення некаторых слоў у прачытаных дыялогах і мясцовай гаворцы</p>	
--	--	--	--	--

Паўтарэнне вывучанага ў I—IV класах (13 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пісьмовую работу)

6 7	Назоўнік. Род, лік, склон назоўнікаў. Змяненне назоўнікаў у адзіночным і множным ліках	2	Актуалізаваць веды і ўменні вучняў па тэме. Удасканалваць уменні правільна вымаўляць гукі і іх спалучэнні пры чытанні тэкстаў, вызначаць назоўнікі ў тэксце, групаваць па сэнсавых, граматычных прыметах, папаўняць групы ўласнымі прыкладамі, правільна ставіць да назоўнікаў скланавыя пытанні, вызначаць род, лік і склон, спалучаць назоўнікі з іншымі часцінамі мовы, будаваць сказы; правільна ўжываць назоўнікі першага, другога і трэцяга скланенняў у адзіночным і множным ліку. Праводзіць частковы разбор назоўнікаў (агульнае значэнне, род, лік, склон). Удасканалваць уменне знаходзіць націскныя склады ў словах	Выразнае чытанне тэкстаў; выпісванне назоўнікаў і спалучэнняў з назоўнікамі, вызначэнне іх роду, ліку і склону; праца з табліцай “Скланенне назоўнікаў”, тлумачэнне сэнсу прыказак, дапісванне канчаткаў назоўнікаў, класіфікацыя назоўнікаў па сэнсавых групах; утварэнне і запіс словазлучэнняў з залежным назоўнікам; тлумачальны дыктант з граматычным заданнем (вызначэнне склону назоўніка); выбарчае спісванне; запіс сказаў са зменай формы назоўніка; частковы марфалагічны разбор назоўніка; разгадваанне загадак; складанне і запіс тэксту па малюнках	§ 5, практ. 34, 38
8 9 10	Прыметнік. Сувязь прыметніка з назоўнікам. Асаблівасці змянення	3	Сістэматызаваць і падагульніць веды і ўменні вучняў па тэме. Удасканалваць уменне вылучаць са сказаў словазлучэнні, у склад якіх уваходзіць прыметнік, групаваць	Чытанне тэкстаў, вызначэнне тэмы і асноўнай думкі; выпісванне словазлучэнняў з прыметнікамі, вызначэнне іх граматычных прымет, выяўленне ролі прыметнікаў ў тэксце; увядзенне	§ 6, практ. 45, 49, 50

	прыметніка па родах, ліках і склонах		прыметнікі па сэнсавых і граматычных прыметах; правільна ставіць пытанне да прыметніка, адрозніваць ад іншых часцін мовы, вызначаць род, лік і склон, дапасоўваць прыметнікі да назоўнікаў. Удасканальваць навыкі правапісу канчаткаў прыметнікаў у пачатковай і іншых склонавых формах, будаваць з прыметнікамі сказы і невялікія тэксты (сачыненне “Восенню ў лесе”); праводзіць частковы разбор (агульнае значэнне, род, лік, склон)	прыметнікаў у тэкст, параўнанне з першым варыянтам тэксту; спісванне тэкстаў з частковым разборам прыметнікаў. Напісанне тэксту-мініяцюры “Колеры вясёлкі”, яго самаацэнка; тлумачальны дыктант	
11 12	Займеннік. Асабовыя займеннікі, іх змяненне	2	Садзейнічаць удасканаленню ўмення вучняў распазнаваць займеннікі ў тэксце, скланяць іх, вызначаць асобу, лік і склон, правільна карыстацца займеннікамі як сродкам сувязі сказаў і частак тэксту, правільна ўжываць займеннікі ў вусным і пісьмовым маўленні	Чытанне тэкстаў, гутарка па іх змесце і будове; знаходжанне ў тэкстах асабовых займеннікаў, супастаўленне з тымі словамі, што яны замяняюць, вызначэнне асобы, ліку і склону займеннікаў; замена назоўнікаў займеннікамі ў тэксце і выяўленне іх сэнсавай ролі; складанне табліцы “Асабовыя займеннікі”; спісванне сказаў з заменай пачатковай формы займенніка; чытанне і	§ 7, практ. 56; пісьмовы пераказ тэксту

				адгаванне загадак; частковы марфалагічны разбор займеннікаў. Вусны пераказ тэксту ад 3-й асобы	
13	Пераклад апавядальнага тэксту з рускай мовы на беларускую	1	Выпрацоўваць уменне перакладаць апавядальныя тэксты: правільна ўспрымаць змест прачытанага на рускай мове і адэкватна перадаваць гэты змест на беларускай мове (па магчымасці найбольш дакладна перадаць лагічную структуру арыгінала), карыстацца перакладным слоўнікам; выяўляць адрозненні ў перадачы моўных сродкаў; заўважаць у тэксце перакладу памылкі і недахопы, выпраўляць іх, рабіць самаацэнку выкананага перакладу	Чытанне тэксту на рускай мове, вызначэнне яго тэмы і асноўнай думкі, адрасата і мэтанакіраванасці, выяўленне моўных адметнасцей. Падбор лексічных адпаведнікаў да некаторых слоў. Вусны калектыўны пераклад тэксту на беларускую мову. Самастойны запіс тэксту перакладу. Аналіз тэксту з мэтай выяўлення памылак і недахопаў. Самаацэнка выкананага перакладу	
14 15 16	Дзеяслоў. Незначальная форма дзеяслова. Часы дзеяслова. Змяненне дзеясловаў па асобах і ліках, правапіс	3	Спрыяць паглыбленню ведаў вучняў па тэме і ўдасканалваць уменне знаходзіць дзеясловы ў тэксце, ставіць да іх пытанні, групуваць па семантычных прыметах, адрозніваць дзеясловы ад дзеяслоўных назоўнікаў і прыметнікаў, ставіць дзеясловы	Выпісванне з тэкстаў дзеясловаў, ужытых у пачатковай форме; групоўка па семантычных прыметах з дапісваннем груп; складанне і запіс словазлучэнняў з дзеясловамі ў незначальнай форме, падбор дзеясловаў-антонімаў; праца з табліцай	§ 8, практ. 60 або 61 (на выбар), 71

	<p>канчаткаў. Змяненне дзеясловаў прошлага часу па родах, правапіс канчаткаў. Правапіс <i>не</i> з дзеясловамі</p>		<p>ў пачатковую форму, вызначаць агульны сэнс, час, асобу і лік, ужываць у вусным і пісьмовым маўленні ў цяперашнім, будучым і прошлым часе, удасканалваць уменне пісаць <i>не</i> з дзеясловамі</p>	<p>асабовых канчаткаў дзеясловаў. Чытанне тэкстаў, вызначэнне тэмы і асноўнай думкі, сэнсавай і граматычнай сувязі сказаў; спісванне загадак, прыказак з заменай адных дзеяслоўных формаў іншымі, з дапісваннем прапушчаных канчаткаў і раскрыццём дужак (з апорай на схему або табліцу); пераказ дыялогаў-жартаў з папярэднім марфалагічным разборам ужытых дзеясловаў. Вызначэнне сэнсавай ролі пэўных дзеяслоўных формаў у тэкстах. Складанне тэкстаў на прапанаваную тэму з ужываннем дзеясловаў у прошлым, цяперашнім і будучым часе. Вуснае паведамленне ”Правапіс <i>не</i> з дзеясловамі”</p>	
17 18	<p>Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага</p>	2	<p>Падагульніць і сістэматызаваць веды вучняў па вывучаным моўным і маўленчым матэрыяле, выпрацоўваць уменне рабіць вуснае паведамленне на лінгвістычную тэму, карыстаючыся прапанаванымі пытаннямі, ілюстраваць свае</p>	<p>Чытанне тэкстаў, распазнаванне часцін мовы ў сказах, вызначэнне марфалагічных прымет ужытых часцін мовы: назоўнікаў, прыметнікаў, займеннікаў, лічэбнікаў, дзеясловаў. Спісванне сказаў, тэкстаў з устаўкай займеннікаў, прыметнікаў,</p>	<p>Заданне 8 на с. 45</p>

			думкі прыкладамі; удасканалваць моўныя, маўленчыя, арфаграфічныя і пунктуацыйныя ўменні вучняў	дапісваннем канчаткаў, заменай формаў дзеяслова. Вуснае паведамленне “Самастойныя часціны мовы”	
Тэкст (5 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пісьмовую работу)					
19 20	Тэкст. Прыметы тэксту: тэматычнае адзінства, разгорнутасць, паслядоўнасць, звязнасць (віды сувязі, сродкі сувязі). План тэксту	2	Паглыбіць паняцце пра тэкст як цэласнае выказванне, у якім сказы аб'яднаны тэмай, сэнсам і граматычна; пазнаёміць з прыметамі тэксту, са спосабамі і сродкамі сувязі сказаў. Паглыбіць паняцце пра план тэксту і спосабы яго складання. Выпрацоўваць уменне вызначаць прыметы тэксту, віды і сродкі сувязі, тэму і асноўную думку, раскрываць сэнс загалова, падбіраць загалова; аб'ядноўваць сказы ў тэкст, дзяліць тэкст на сказы, пераказваць змест, правільна вымаўляючы гукі і іх спалучэнні; вучыць пяцікласнікаў паводзіць сябе ў час вуснага выказвання: гаварыць адпаведным тонам, гледзячы на слухачоў, трымацца так, каб не адцягваць іх увагу	Чытанне групы сказаў і тэксту, вызначэнне тэмы, асноўнай думкі, сэнсавай і граматычнай сувязі сказаў; устанаўленне іх прыналежнасці да тэксту. Праца з табліцай “Прыметы тэксту”. Вывучэнне тэарэтычнага матэрыялу вучэбнага дапаможніка. Аднаўленне дэфармаванага тэксту; праца з вучэбным тэстам дапаможніка. Аналіз тэкстаў, вызначэнне відаў сувязі і сродкаў сувязі сказаў, падбор загаловаў, выяўленне частак тэксту, складанне плана. Пабудова тэксту на вызначаную тэму паводле плана з паслядоўнай і паралельнай сувяззю сказаў; самаацэнка і ўзаемаацэнка выказванняў	§ 3, 4, 9 практ. 18 або 77
21	Тыпы маўлення:	2	Актуалізаваць і паглыбіць веды	Уступнае слова настаўніка аб	§ 32, практ.

22	апавяданне, апісанне, разважанне (прызначэнне і будова)		вучняў пра тыпы маўлення, іх прыметы, практычна паказаць і растлумачыць лагічныя схемы. Дапамагчы вучням усвядоміць залежнасць тыпу маўлення ад зместу выказвання і мэты выказвання. Выпрацоўваць уменні вызначаць тып выразных па змесце і будове тэкстаў, самастойна падбіраць тэксты таго ці іншага тыпу, адзначаць узаемасувязь паміж зместам і тыпам маўлення, называць лагічныя часткі, самастойна складаць невялікія тэксты рознага тыпу	залежнасці пабудовы выказвання ад мэты маўлення. Чытанне тэкстаў, вызначэнне іх мэтанакіраванасці і зместу, высвятленне сітуацыі маўлення, у якіх выкарыстоўваюцца тэксты такога тыпу. Знаёмства з тэарэтычным матэрыялам вучэбнага дапаможніка і табліцай “Тыпы маўлення”. Суразмоўніцтва па тэме. Практыкаванні на адпрацоўку ўмення вызначаць тып маўлення: чытанне тэкстаў, аналіз зместу, абгрунтаванне загаловка, вызначэнне будовы. Падрыхтоўка да напісання сачынення-апавядання пра цікавы выпадак са свайго жыцця	241, 244
23	Кантрольны дыктант	1	Выявіць узровень арфаграфічнай і пунктуацыйнай пісьменнасці, аналітыка-сінтэтычных моўных і маўленчых уменняў вучняў		
Сінтаксіс і пунктуацыя (25 гадзін, з іх 3 гадзіны -- на пісьмовыя работы і іх аналіз)					
24 25	Словазлучэнне. Галоўнае і залежнае словы ў словазлучэнні	2	Пазнаёміць вучняў з функцыяй і будовай словазлучэння як сінтаксічнай адзінкі, растлумачыць неабходнасць і	Паведамленне настаўніка; знаёмства з тэарэтычным матэрыялам вучэбнага дапаможніка, адказы на пытанні.	§10, практ. 83, 90

			<p>абгрунтаванасць выкарыстання словазлучэнняў у маўленні, сфарміраваць уяўленне пра спалучальныя магчымасці слоў розных часцін мовы. Выпрацоўваць уменне выяўляць пары слоў, звязаных па сэнсе і граматычна, ставіць пытанні ад галоўнага да залежнага слова, вызначаць граматычныя сродкі сувязі, класіфікаваць і ўтвараць назоўнікавыя і дзеяслоўныя словазлучэнні, абстрагавацца ад канкрэтных лексічных значэнняў моўных з'яў і выяўляць агульныя граматычныя значэнні. Удасканальваць правапіс канчаткаў прыметнікаў у мужчынскім, жаночым і ніякім родзе адзіночнага і множнага ліку, развіваць навыкі карыстання словазлучэннямі ў вусным і пісьмовым маўленні</p>	<p>Пабудова словазлучэнняў з выбарам адпаведных па сэнсе слоў і пабудова на іх аснове сказаў і тэкстаў. Выпісванне з тэкстаў словазлучэнняў, вызначэнне галоўнага і залежнага слоў у назоўнікавых і дзеяслоўных словазлучэннях; класіфікацыйныя практыкаванні. Утварэнне і запіс словазлучэнняў, вызначэнне граматычных сродкаў сувязі. Чытанне тэкстаў, суразмоўніцтва па іх змесце; выпісванне словазлучэнняў, іх граматычны разбор, складанне граматычных і графічных схем; выяўленне ў тэкстах словазлучэнняў названага тыпу; складанне і запіс уласных паведамленняў на аснове тэмы разгледжанага тэксту</p>	
26	Сказ як сінтаксічная адзінка	1	<p>Фарміраваць у вучняў уяўленне пра сказ як сінтаксічную і камунікатыўную адзінку мовы, паказаць адрозненне паміж словам і словазлучэннем, якія</p>	<p>Суразмоўніцтва з вучнямі; чытанне, падзел на сказы і запіс тэкстаў; супастаўленне і сэнсавы аналіз слоў, словазлучэнняў і сказаў; складанне сказаў на аснове</p>	

		<p>назваюць прадмет, дзеянне, прымету, і сказам, які паведамляе пра нейкую падзею, сітуацыю, факт. Пазнаёміць з прызначэннем сказа (паведамленне пра падзею, факт, выражэнне пытання, выражэнне пабуджэння); граматычнымі паказчыкамі (наяўнасць галоўных членаў сказа або аднаго з іх, інтанацыя канца сказа); роляй інтанацыі як сродку абазначэння межаў сказаў у вусным маўленні, спосабу ўдакладнення прызначэння сказаў і выражэння адносін да зместу выказвання; фарміраваць уяўленне пра сінтаксічныя сінонімы. Удасканальваць уменне вызначаць межы сказаў у тэксце, будаваць сказы на аснове слоў і словазлучэнняў, выбіраць сінтаксічную канструкцыю з улікам умоў суразмоўніцтва, узбагачаць граматычны лад мовы вучняў</p>	<p>слоў і словазлучэнняў (у тым ліку з выражэннем аднаго і таго ж значэння рознымі спосабамі). Чытанне тэкстаў, вызначэнне тэмы і асноўнай думкі, абгрунтаванне падзелу на абзацы; выпісванне ключавых слоў; вусны пераказ тэксту, сама- і ўзаемаацэнка выступленняў</p>	
--	--	---	--	--